

แบบรายงานการเข้าร่วมประชุม/ อบรม/สัมมนา/ ศึกษาดูงาน

☐ รายบุคคล ☒ กลุ่มบุคคล

ชื่อ – นามสกุล : นางปภาดา น้อยคำยาง	ตำแหน่ง : บรรณารักษ์ชำนาญการ
สังกัดฝ่าย / ส่วนงาน : ฝ่ายบริหารจัดการทรัพยากรสารสนเทศ	
ชื่อ – นามสกุล : นางสาวอัมพร ขาวบาง	ตำแหน่ง : บรรณารักษ์
สังกัดฝ่าย / ส่วนงาน : ห้องสมุดองค์กร	
ชื่อหลักสูตร	จุดประกายวิสัยทัศน์บรรณารักษ์ไทย : มุมมองใหม่ในโลกสารสนเทศยุคเปลี่ยนผ่าน การสัมมนาในหัวข้อ "Open Research"
วัน/เดือน/ปี	4 สิงหาคม 2568 เวลา 08.00 – 13.30 น.
สถานที่จัด	โรงแรม เดอะ เวสติน แกรนด์ สุขุมวิท กรุงเทพฯ
หน่วยงานผู้จัด	บริษัท Taylor and Francis
ค่าใช้จ่าย	☒ ไม่มี ☐ มี จำนวน บาท เบิกจ่ายจากงบประมาณ ☐ แผ่นดิน ☐ เงินรายได้ ☐ งบอื่นๆ (ระบุ)
ใบเกียรติบัตร/ วุฒิบัตร	☒ ได้รับ ☐ ไม่ได้รับ เนื่องจาก..... ☐ ไม่มี

สรุปสาระสำคัญ

การสัมมนาครั้งนี้จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยแบบเปิด การเข้าถึงข้อมูลวิชาการ และการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ เนื้อหาครอบคลุม 3 หัวข้อ ได้แก่

1. หัวข้อ “ข้อตกลงการเข้าถึงแบบเปิด (Open Access) และผลกระทบต่อการวิจัยและความสำเร็จขององค์กร” วิทยากรโดย Katarina, Nina ผู้จัดการฝ่ายวิจัยแบบเปิด (Open Research Manager) บริษัท Taylor and Francis

2. หัวข้อ “การเคลื่อนไหวด้านวิทยาศาสตร์แบบเปิดในประเทศไทย” วิทยากรโดยศาสตราจารย์ ดร. ธีรยุทธ วิไลวัลย์ ภาควิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. หัวข้อ “มุมมองของประเทศไทยต่อการเปลี่ยนแปลงห้องสมุดวิชาการและการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ” วิทยากรโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรารัฐ เวชกิจ ผู้อำนวยการหอสมุดและคลังความรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล

หัวข้อ “ข้อตกลงการเข้าถึงแบบเปิด (Open Access) และผลกระทบต่อการวิจัยและความสำเร็จขององค์กร”

การบรรยายครั้งนี้มุ่งเน้นให้ผู้ฟังเข้าใจบทบาทสำคัญของ ข้อตกลงการเข้าถึงแบบเปิด (Open Access Agreements: OA) ในการเพิ่มพูนคุณภาพของงานวิจัย การขยายผลกระทบขององค์ความรู้ และการสนับสนุนความสำเร็จเชิงกลยุทธ์ของสถาบันการศึกษาและองค์กรวิจัย โดย Taylor & Francis ในฐานะสำนักพิมพ์วิชาการ ได้นำเสนอกลยุทธ์และกรณีศึกษาที่สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนในการเผยแพร่ผลงานวิชาการ การเดินทางสู่การเปิดกว้างของ Taylor & Francis – 10 ปีที่ผ่านมา

วิวัฒนาการของ Taylor & Francis (T&F) ในการนำแนวปฏิบัติการวิจัยแบบเปิดมาใช้ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป เป็นกลยุทธ์สู่ความเปิดกว้างและการเข้าถึงได้ในการเผยแพร่ผลงานวิชาการ

ไฮไลต์จากไทม์ไลน์:

พ.ศ. 2559-2563

เปิดตัวข้อตกลง Read & Publish (R&P) ฉบับแรก

วารสาร T&F ฉบับแรกใช้ตราสัญลักษณ์ Open Science

ขยายขอบเขตด้วย Dove Medical Press และ F1000Research

วารสารแบบผสมผสานเริ่มเปลี่ยนเป็น Open Access มากขึ้น

พ.ศ. 2564

แพลตฟอร์ม F1000 เปิดให้เข้าถึงทุกสาขาวิชา รวมถึงมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ความร่วมมือแบบ Open Access ขยายครอบคลุม 29 ข้อตกลง

พ.ศ. 2565

เปิดตัว Routledge Open Research ซึ่งออกแบบมาสำหรับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์โดยเฉพาะ ขยายความร่วมมือไปยังภูมิภาคอื่นๆ (เช่น เนเธอร์แลนด์ สวิตเซอร์แลนด์)

พ.ศ. 2566

วารสารแบบผสมผสาน T&F ฉบับที่ 100 เปลี่ยนเป็น OA อย่างเต็มรูปแบบ

เปิดตัวแพลตฟอร์ม Open Research ระดับภูมิภาคฉบับแรกในแอฟริกา

F1000 ยังคงให้บริการทางเลือกในการตีพิมพ์โดยอิงจากผู้ให้ทุน

พ.ศ. 2567 (ปัจจุบันและคาดการณ์ล่วงหน้า)

เปิดตัว F1000 เวอร์ชันใหม่ ขยายขอบเขตและบูรณาการกับเวิร์กโฟลว์ทางวิชาการ

ขณะนี้มีการตีพิมพ์มากกว่า 2,000 ฉบับที่นำเสนอตัวเลือก OA

รองรับผลงานวิจัยเพิ่มเติม (วิธีการ โปรโตคอล ข้อมูล) ควบคู่ไปกับบทความ

1). แนวทางและกลยุทธ์หลักของ Taylor & Francis

Taylor & Francis วางกลยุทธ์ด้าน Open Access ไว้อย่างครอบคลุม เป็นการวางโครงสร้างเชิงระบบที่ครอบคลุมเสาหลักสำคัญ ได้แก่

การเปลี่ยนแปลง (Transformation):

จากโมเดลการสมัครสมาชิกสู่โมเดลการอ่านและเผยแพร่ (Read & Publish) ที่ครอบคลุมทั้งการเข้าถึงและการตีพิมพ์แบบเปิด

ความหลากหลาย (Diversity):

เปิดกว้างสู่รูปแบบ OA หลากหลาย เช่น Diamond Journals ที่ไม่มีค่าใช้จ่ายทั้งผู้เขียนและผู้อ่าน, Open Subscriptions ที่สถาบันสนับสนุนร่วมกันเพื่อเปิดเนื้อหาให้เข้าถึงได้

นวัตกรรม (Innovation):

ลงทุนในเครื่องมือและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น VeriSy การเผยแพร่ข้อมูลดิบ การรองรับผลลัพธ์การวิจัยที่หลากหลาย และการเชื่อมโยงงานวิจัยกับผลกระทบต่อสังคม

ความซื่อสัตย์และโครงสร้างพื้นฐาน (Integrity & Infrastructure):

รักษามาตรฐานสูงสุดด้านจริยธรรมการวิจัย และพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านสู่ Open Research อย่างยั่งยืน

2). ประเภทของข้อตกลงการเข้าถึงแบบเปิด

วิทยาการได้อธิบายรูปแบบความร่วมมือที่สำคัญสองประเภท ได้แก่

ข้อตกลงการอ่านและเผยแพร่ (Read & Publish Agreements):

ข้อตกลงหลายปีที่ครอบคลุมการเข้าถึงเนื้อหาทั้งหมดของ Taylor & Francis และการตีพิมพ์ผลงานแบบ OA ในวารสารกว่า 2,100 รายชื่อ

กองทุนการเผยแพร่แบบเปิด (OA Publishing Funds):

สถาบันตั้งกองทุนล่วงหน้าเพื่อสนับสนุนค่า Article Processing Charges (APCs) สำหรับนักวิจัยภายในองค์กร เป็นระบบที่ยืดหยุ่นและรวดเร็ว

การนำเสนอชี้ให้เห็นประโยชน์ชัดเจนของการร่วมมือกับ Taylor & Francis ได้แก่ ความยืดหยุ่นในการออกแบบสัญญา การเพิ่มจำนวนสิ่งพิมพ์ OA ได้ทันที และกระบวนการที่ง่ายต่อทั้งนักวิจัยและห้องสมุด

3). ข้อคิดและการสะท้อนสำหรับสถาบันการศึกษา

ผู้บรรยายยังได้ชวนให้ผู้เข้าฟัง โดยเฉพาะบรรณารักษ์และผู้บริหารมหาวิทยาลัย ตั้งคำถามกับบทบาทของสถาบันตนเอง เช่น

เรามีนโยบาย OA ภายในแล้วหรือไม่?

เราเคยตีพิมพ์หนังสือ OA หรือไม่ และเพราะเหตุใด?

ใครคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำคัญที่สุดในพันธกิจ OA ของเรา?

คำถามเหล่านี้เป็นการเปิดพื้นที่ให้ผู้ฟังได้ไตร่ตรองและวางแผนต่อยอดในสถาบันตนเอง

4). Taylor and Francis and Partnership กรณีศึกษาความสำเร็จ

วิทยาการยกตัวอย่างข้อตกลงระดับนานาชาติและระดับสถาบัน

ความร่วมมือระหว่าง Taylor & Francis กับสภาห้องสมุดมหาวิทยาลัยออสเตรเลีย (Council of Australasian University Libraries-CAUL)

เน้นย้ำถึงความสำเร็จที่เป็นรูปธรรมของข้อตกลง Read and Publish ในการส่งเสริม Open Access (OA)

ในปี 2567 มีสถาบัน 47 แห่งทั่วออสเตรเลียและนิวซีแลนด์เข้าร่วมข้อตกลงนี้ ความร่วมมือนี้นำไปสู่การเปลี่ยนบทความ จำนวน 6,951 บทความ เป็น Open Access ระหว่างปี 2566 ถึง 2567 ส่งผลให้ผลงานวิจัยที่เข้าถึงได้เติบโตอย่างมาก

ผลลัพธ์ที่โดดเด่นที่สุดคือจำนวนสิ่งพิมพ์ OA ที่เพิ่มขึ้น ภายใต้ข้อตกลง CAUL การเติบโตอย่างมากระบุให้เห็นว่าความร่วมมือระหว่างสถาบันกับสำนักพิมพ์สามารถขยายการเข้าถึงผลงานวิชาการได้อย่างรวดเร็ว และเพิ่มการมองเห็นและผลกระทบของงานวิจัยจากมหาวิทยาลัยที่เข้าร่วมในระดับโลกอย่างมีนัยสำคัญ

โดยสรุป กรณีสึกษาของ CAUL นำเสนอหลักฐานที่ชัดเจนว่าข้อตกลงความร่วมมือขนาดใหญ่สามารถเร่งการเปลี่ยนผ่านไปสู่ Open Access ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อสถาบัน นักวิจัย และชุมชนวิชาการในวงกว้าง

การเพิ่มการเข้าถึงและผลกระทบในประเทศไทย

ข้อตกลงกับมหาวิทยาลัยมหิดล

เพียงปีแรก (2567) มีบทความ OA ถึง 23 เรื่อง ส่วนใหญ่ในสาขาพฤติกรรมศาสตร์และการศึกษา โดย 43% ของบทความเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เช่น สุขภาพที่ดี (SDG3) และการศึกษาที่มีคุณภาพ (SDG4) แสดงถึงการสร้างคุณค่าต่อทั้งวิชาการและสังคม

5. สรุปประเด็นสำคัญ

การบรรยายปิดท้ายด้วยข้อความหลัก 3 ประการ:

ความร่วมมือคือหัวใจสำคัญ ของการขับเคลื่อน Open Research

ข้อตกลง OA เพิ่มการมองเห็นและผลกระทบของผลงานวิจัย ทั้งในระดับบุคคล ภาควิชา และสถาบัน

ไม่มีสูตรสำเร็จเดียวสำหรับทุกสถาบัน แต่ละแห่งสามารถเลือกโมเดลที่เหมาะสมและยืดหยุ่นกับบริบทของตนเอง การบรรยายครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า *ข้อตกลง Open Access ไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือในการเผยแพร่* แต่คือ ยุทธศาสตร์ระดับสถาบัน ที่ช่วยสร้างความร่วมมือ เพิ่มศักยภาพการเข้าถึง สร้างผลกระทบเชิงสังคม และยกระดับชื่อเสียงขององค์กรวิจัยในเวทีโลก สำหรับห้องสมุดและมหาวิทยาลัย การเข้าร่วมข้อตกลง OA จึงไม่ใช่เพียงทางเลือก แต่เป็นโอกาสสำคัญในการสร้างคุณค่าร่วมกันระหว่างนักวิจัย สถาบัน และสังคม

2. หัวข้อ “การเคลื่อนไหวด้านวิทยาศาสตร์แบบเปิดในประเทศไทย” วิทยากรโดยศาสตราจารย์ ดร. ชีรยุทธ วิไลวัลย์ ภาควิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“วิทยาศาสตร์แบบเปิด” หรือ “Open Science” ถือเป็นร่มใหญ่ของแหล่งเปิดต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น Open Data, Open Peer Review, Open Educational Resources, Open Methods, Open Source Code และ Open Access Publishing

2.1 Open Science ประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก ได้แก่

1. **Open Access to Publications:** การตีพิมพ์ผลงานประเภท Open Access ซึ่งมีประเด็นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ตีพิมพ์ผลงานประเภท Open Access ทางเลือกตีพิมพ์ในแพลตฟอร์มต่าง ๆ นโยบายของผู้ให้ทุน นโยบายของวารสาร และทัศนคติของนักวิจัย ที่มีต่อการตีพิมพ์ผลงานประเภทดังกล่าว ทั้งนี้ปัญหาที่พบในเรื่องการตีพิมพ์ของประเทศไทยคือ ค่าตีพิมพ์และคุณภาพของวารสารประเภท Open Access

2. **Open Scholarly Communication:** การสื่อสารทางวิชาการแบบเปิดซึ่งเป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ งานวิจัย และข้อมูลทางวิชาการอย่างเปิดเผย เข้าถึงได้ง่าย และโปร่งใส โดยไม่มีข้อจำกัดด้านสิทธิ์ในการเข้าถึงหรือการเผยแพร่ เช่น การเผยแพร่บทความในวารสารแบบเปิด (Open Access) การแชร์ข้อมูลดิบของงานวิจัย (Open Data) การใช้โอเพนซอร์ส (Open Source) ในการพัฒนาเครื่องมือวิจัย เป็นต้น ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางวิชาการแบบเปิด ได้แก่ การตรวจสอบผลงานโดยผู้ทรงคุณวุฒิแบบเปิด (Open Peer Reviews) นโยบายของวารสารที่มีต่อ Open Peer Reviews การใช้แพลตฟอร์มสำหรับวัดและติดตาม “ผลกระทบ” หรือ “ความสนใจ” ของงานวิชาการในโลกออนไลน์ และกระบวนการแก้ไขหรือถอนบทความ (Corrections and Retractions)

3. Open Research Data: ข้อมูลวิจัยแบบเปิด ซึ่งมีประเด็นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คลังจัดเก็บข้อมูลวิจัย นโยบายผู้ให้ทุนที่มีต่อการแบ่งปันข้อมูล และทัศนคติของนักวิจัยที่มีต่อการแบ่งปันข้อมูล ทั้งนี้ในการแบ่งปันหรือเปิดให้เข้าถึงข้อมูลวิจัยนั้น ไม่จำเป็นจะต้องแบ่งปันทุกอย่าง นักวิจัยสามารถเลือกที่จะแบ่งปันเฉพาะข้อมูลที่เห็นว่าสมควรได้

2.2 ประโยชน์ของ Open Science

2.2.1 สร้างความโปร่งใสในกระบวนการวิจัย

2.2.2 เพิ่มการมองเห็นหรือเข้าถึงผลงานวิจัย เพราะทุกคนสามารถเข้าถึงได้

2.2.3 ผลงานจะมีอัตราอ้างอิง ยอดการเข้าใช้งาน ที่สูงขึ้น

2.2.4 ประสิทธิภาพงานวิจัยสูงขึ้นเพราะไม่มีการทำงานวิจัยซ้ำ รวมถึงสามารถนำข้อมูลที่มีอยู่หรือที่มีคนทำไว้มาใช้ซ้ำได้

2.2.5 สร้างโอกาสในการทำงานร่วมกันให้มากขึ้น

2.3 Open Access คืออะไร

Open Access คือ บทความที่สามารถเข้าถึงได้อย่างเสรีทางออนไลน์ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น คลังสถาบัน เว็บไซต์ของสำนักพิมพ์ เว็บเพจของนักวิจัย เป็นต้น Open Access จะมีหลายรูปแบบ เช่น

2.3.1 Gold Open Access: บทความวิจัย ตีพิมพ์ในวารสาร OA โดยตรง และ เปิดให้ทุกคนเข้าถึงได้ทันที บนเว็บไซต์ของวารสารนั้นแต่เจ้าของผลงานต้องจ่ายค่าตีพิมพ์ (Article Processing Charge: APC)

2.3.2 Diamond Open Access: คล้ายกับ Gold OA ตรงที่บทความเปิดให้เข้าถึงได้ทันที แต่ "ไม่มีค่าใช้จ่ายทั้งผู้อ่านและผู้เขียน" ส่วนใหญ่จะเป็นของรัฐบาลหรือองค์กรไม่หวังผลกำไร

2.3.3 Hybrid Open Access: วารสารรูปแบบดั้งเดิม (แบบ subscription ต้องเสียเงินอ่าน) แต่เปิดทางเลือกให้เจ้าของผลงานจ่ายเงินเพื่อเปิดบทความเฉพาะของตนเองให้ OA

2.3.4 Green Open Access: ผู้เขียนสามารถ นำต้นฉบับบทความ (preprint หรือ postprint) ไปฝากไว้ในคลังเปิด เช่น คลังสถาบัน (institutional repository) หรือ คลังกลาง เช่น arXiv, PubMed Central ซึ่งบางวารสารอาจกำหนดระยะเวลาให้รอก่อนเผยแพร่ (embargo period) หรือเวอร์ชันที่เผยแพร่อาจไม่ใช่เวอร์ชันตีพิมพ์สุดท้าย (formatted version)

2.4 ความเคลื่อนไหวในประเทศไทยเรื่องการตีพิมพ์ผลงานประเภท Open Access

ในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา การตีพิมพ์ผลงานประเภทดังกล่าวในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นกว่า 50% ในขณะเดียวกันก็ประสบปัญหาเรื่องค่าตีพิมพ์และคุณภาพของวารสารประเภทดังกล่าว สำหรับวารสารวิชาการภาษาไทยนั้น ส่วนใหญ่เป็นวารสารประเภท Open Access แต่ยังไม่ได้มาตรฐานในระดับนานาชาติ โดยเฉพาะในประเด็นลิขสิทธิ์ จรรยาบรรณในการตีพิมพ์ และนโยบายในการจัดเก็บ

2.5 FAIR Data Principles

FAIR Data Principles คือ หลักการที่ช่วยให้นักวิจัยจัดการและเผยแพร่ข้อมูลวิจัยให้สามารถ ค้นหา ใช้ งาน และแบ่งปันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง FAIR มีความสำคัญ ได้แก่ 1) ช่วยให้งานวิจัย โปร่งใส ตรวจสอบได้ และใช้ซ้ำได้ 2) สนับสนุน Open Science 3) ตอบโจทย์ข้อกำหนดของผู้ให้ทุนและวารสารวิชาการ และ 4) สร้างผลกระทบทางวิชาการได้มากขึ้น เพราะผู้อื่นสามารถใช้ข้อมูลต่อได้

F – Findable A – Accessible I – Interoperable R – Reusable

F – Findable (ค้นหาเจอได้): ข้อมูลควรมี Metadata (ข้อมูลประกอบ) ที่ชัดเจน มี Persistent Identifier (เช่น DOI) เพื่อให้ค้นหาและอ้างอิงได้ รวมถึงข้อมูลและ Metadata ควรอยู่ในแหล่งเก็บข้อมูล (Repository) ที่สามารถค้นหาได้ทางอินเทอร์เน็ต

A – Accessible (เข้าถึงได้): ข้อมูลควรเปิดให้เข้าถึงได้โดยตรง หรือระบุขั้นตอนการขอเข้าถึงอย่างชัดเจน การเข้าถึงควรใช้โปรโตคอลมาตรฐาน เช่น HTTP และแม้ว่าไฟล์จะถูกลบหรือเปลี่ยนแปลง ควรยังคงมี Metadata ให้เข้าถึงได้

I – Interoperable (ทำงานร่วมกันได้): ข้อมูลควรใช้ มาตรฐานสากล ในการจัดโครงสร้าง เช่น รูปแบบไฟล์ (CSV, JSON) หรือคำศัพท์เฉพาะทาง (controlled vocabularies) และควรสามารถเชื่อมโยงกับข้อมูลอื่นได้ เช่น ข้อมูลจากงานวิจัยอื่น

R – Reusable (นำกลับมาใช้ได้): ข้อมูลควรระบุ สิทธิ์การใช้งาน (License) ชัดเจน เช่น CC-BY มีคำอธิบาย Metadata ครบถ้วน เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจบริบทและนำไปใช้ได้ และข้อมูลควรมีคุณภาพสูงและผ่านการตรวจสอบ

2.6 บทบาทของสำนักพิมพ์ในประเทศไทย

สำนักพิมพ์มีบทบาทในการสนับสนุน Open Science ในประเทศไทยได้แก่

2.6.1 การดำเนินการเรื่อง Transformative Agreements หรือ ข้อตกลงการเปลี่ยนผ่าน ตัวอย่างเช่น โครงการ Read and Publish เป็นต้น

2.6.2 การสนับสนุนจากวารสาร: บริการเพื่อยกระดับวารสารของ Thai-Jo ให้อยู่ในระดับนานาชาติ

2.6.3 การตีพิมพ์ข้อมูล

2.6.4 การให้ความรู้และจัดอบรมให้กับมหาวิทยาลัยต่างๆ ในเรื่องของการเขียนผลงานวิชาการ การตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ หรือการจัดการข้อมูลวิจัย เป็นต้น

สรุปได้ว่า ความเคลื่อนไหวในเรื่อง Open Science ของประเทศไทยยังอยู่ในช่วงเริ่มต้น ซึ่งกำลังจะขยายจากการตีพิมพ์ประเภท Open Access ไปเป็น Open Research Data สำนักพิมพ์ถือเป็นผู้มีส่วนร่วมที่สำคัญที่ช่วยในเรื่องโครงการพื้นฐานและบริการต่าง ๆ ที่สนับสนุนในเรื่อง Open Science

3. หัวข้อ “มุมมองของประเทศไทยต่อการเปลี่ยนแปลงห้องสมุดวิชาการและการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ”

วิทยากรโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สราวุธ เวชกิจ ผู้อำนวยการหอสมุดและคลังความรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล

3.1 การเปลี่ยนแปลงของการสื่อสารทางวิชาการของประเทศไทย

ทศวรรษ 2000 (2000-2009) ทรัพยากรอยู่ในรูปแบบฉบับพิมพ์และจัดเก็บในรูปแบบเดิม

ทศวรรษ 2010 (2010-2019) การเปลี่ยนรูปเป็นดิจิทัลเริ่มต้นขึ้น

ทศวรรษ 2020 (2020-2029) โควิดเข้ามาสร้างความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ

ปี 2024 มีการนำกลยุทธ์เรื่อง Open Access เข้ามา

3.2 การเปลี่ยนแปลงของห้องสมุดระหว่างปี 2015 กับ 2025

ในปี 2015 ทรัพยากรที่ให้บริการคือหนังสือและวารสาร จัดให้เข้าถึงแบบเบื้องต้น พื้นที่เงียบ และเน้นที่ตัวห้องสมุด ในขณะที่ปี 2025 ห้องสมุดจะเน้นให้บริการข้อมูลวิจัยและการวิเคราะห์ การร่วมมือกับสำนักพิมพ์วิชาการ โครงการพื้นฐานด้านดิจิทัล และความร่วมมือระดับโลก

3.3 เสาหลักของบริการห้องสมุดยุคใหม่

ประกอบด้วย 4 เสาหลัก ได้แก่

3.3.1 Information and Digital Infrastructure: โครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลและสารสนเทศ ประกอบด้วยทรัพยากรฉบับพิมพ์ แหล่งข้อมูลดิจิทัล และแพลตฟอร์มให้บริการคลังสถาบัน

3.3.2 Questigation Space: พื้นที่ในการเรียนรู้ ประกอบด้วย พื้นที่สำหรับการศึกษาค้นคว้า ประชุมกลุ่มย่อย พื้นที่ทำกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ รวมถึงพื้นที่สำหรับการสืบค้นข้อมูล

3.3.3 Personalized Support: การสนับสนุนรายบุคคล ประกอบด้วย การใช้สถิติและตัวชี้วัดต่าง ๆ เพื่อวัดและประเมินผลงานวิชาการ การสร้างแผนผังความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันระหว่างบุคคล กลุ่ม หรือองค์กรต่าง ๆ และการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศ

3.3.4 Dissemination Partnership: ความร่วมมือในการเผยแพร่ข้อมูล ประกอบด้วย การวิเคราะห์แนวโน้ม ข้อตกลง Read & Publish การส่งเสริมและสนับสนุนการเข้าถึงงานวิจัยแบบเปิด และการสนับสนุนเรื่องการเผยแพร่ข้อมูล/ผลงานวิชาการ

3.4 ข้อดีของ Open Access

3.4.1 หนังสือประเภท Open Access ถูกนำไปอ้างอิงมากขึ้น และถูกนำไปใช้มากขึ้น 2.7 เท่า

3.4.2 อัตราการอ้างอิงระหว่างกลุ่มสาขาวิชา เพิ่มสูงขึ้น

3.4.3 การอ้างอิงจากแหล่งข้อมูลที่มาจากหลายพื้นที่ทางภูมิศาสตร์มากขึ้น

3.5 ภาพของ Open Access ในประเทศไทย

รัฐบาลให้การสนับสนุนในเรื่องดังกล่าวมากขึ้นผ่านนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติและแผนกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัย

3.5.1 วารสารประเภท Open Access ในประเทศไทยมีจำนวน 40 ชื่อ

3.5.2 วารสารประเภท Open Access ในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้น 25% ตั้งแต่ทศวรรษที่ 2020

3.5.3 งานวิจัยของไทยในปี 2023 พบว่า 57% ตีพิมพ์ในวารสารประเภท Open Access

3.6 ประสบการณ์การใช้บริการ Read & Publish ของมหาวิทยาลัยมหิดล

ในปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหิดลใช้บริการ Read & Publish จำนวน 6 สำนักพิมพ์ ได้แก่ ACS Journals, ACM, Cambridge Press, Taylor & Francis Online, Springer Nature Link และ ScienceDirect ซึ่งทางมหาวิทยาลัยกำหนดให้คณาจารย์/นักวิจัยจะต้องตีพิมพ์ในวารสาร Q1 เท่านั้น รวมถึงทางสถาบันวิจัยจะต้องส่งเสริมและสื่อสารกับทางคณาจารย์/นักวิจัยเพื่อให้ตีพิมพ์กับ 6 สำนักพิมพ์ที่จัดให้ ซึ่งผลที่ได้ คือ จำนวนผลงานตีพิมพ์เพิ่มขึ้น 60% ในปี 2024 โดยผลงานได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร Q1 เพิ่มขึ้น 45% ในขณะที่ค่าตีพิมพ์ลดลง 28% ในปี 2024 ทั้งนี้ในส่วนของการถูกนำไปอ้างอิงนั้น จะต้องรอดูผลอีก 2-3 ปี จึงจะทราบว่ามีการถูกนำไปอ้างอิงเพิ่มขึ้นหรือไม่

การพิจารณาว่าจะใช้บริการ Read & Publish หรือไม่

3.6.1 ต้องทำงานร่วมกับคณาจารย์/นักวิจัยเพื่อสำรวจความต้องการ เช่น ต้องการเผยแพร่หรือโปรโมตผลงานหรือไม่ ต้องการให้ผลงานเป็นที่รู้จักหรือเข้าถึงได้กว้างขวางหรือไม่ ต้องการตีพิมพ์ในวารสาร Q1/Q2 หรือไม่

3.6.2 ต้องพิจารณาว่ากลุ่มสาขาวิชาใดที่ควรให้ความสำคัญ และสำนักพิมพ์ใดที่มีชื่อเสียงในกลุ่มสาขานั้น ทั้งนี้ต้องกำหนดขอบเขตและความต้องการให้ชัดเจน เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจเลือกบริการ Read & Publish

3.6.3 มหาวิทยาลัยหรือฝ่ายวิจัยควรเป็นหน่วยงานหลักในการสนับสนุน ส่งเสริม และผลักดันให้

คณาจารย์/นักวิจัยตีพิมพ์แบบ Open Access รวมถึงจัดสรรทุนรองรับ หากไม่มีผลงานตีพิมพ์จำนวนมาก อาจไม่คุ้มค่า แต่หากมีการใช้งานสูง ค่าใช้จ่ายต่อบทความจะลดลง

ภาพบรรยากาศการสัมมนา

เกียรติบัตร

ประโยชน์ที่ได้รับ

ได้เข้าใจรูปแบบการเข้าถึงข้อมูลแบบเปิดมากขึ้น รวมถึงรูปแบบการบอกรับฐานข้อมูลออนไลน์แบบ Read & Publish ทั้งนี้ได้แบ่งปันข้อมูลการอบรมครั้งนี้ให้แก่บรรณารักษ์และบุคลากรของฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1. ฝ่ายบริหารจัดการทรัพยากรสารสนเทศ ในการประชุมฝ่ายฯ ในกิจกรรมการจัดการความรู้จากการประชุม เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2568 ณ บริเวณฝ่ายฯ ชั้น 7 สำนักหอสมุดกลาง

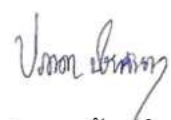
2. ฝ่ายห้องสมุดองค์กรฯ ในกิจกรรมการจัดการความรู้จากการประชุม/อบรม/สัมมนาภายนอกหน่วยงาน เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2568 ณ ห้องประชุม ชั้น 1 ห้องสมุดองค์กรฯ

นำความรู้ที่ได้รับมาใช้ปรับปรุงการทำงาน ดังต่อไปนี้

หัวข้อการปรับปรุง / พัฒนา	รายงานผลการปรับปรุง/ พัฒนา ภายในวันที่

ข้อเสนอแนะอื่นๆ(ถ้ามี)

ผู้รายงาน
(นางปภาดา น้อยคำยาง)
ตำแหน่ง บรรณารักษ์ชำนาญการ
วันที่ 29 กันยายน 2568

ความคิดเห็นของหัวหน้าฝ่าย

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ตำแหน่ง.....

วันที่.....

ความคิดเห็นของผู้อำนวยการสำนักหอสมุดกลาง

.....

.....

.....

รับทราบ

ลงชื่อ.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์วรพล อร่ามรัศมีกุล)

ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดกลาง

วันที่.....2.ต.ค. 2568.....

- หมายเหตุ : 1. จัดทำรายงานฯ หลังจากเข้าร่วมประชุม/ อบรม/สัมมนา /ศึกษาดูงาน ภายใน 15 วันทำการเสนอหัวหน้าฝ่าย
2. หัวหน้าฝ่ายเสนอความเห็น ภายใน 3 วันทำการ และเสนอต่อผู้อำนวยการสำนักหอสมุดกลาง
3. แจ้งผู้รายงานทราบ และจัดเก็บเข้าแฟ้มรายงานการประชุม/ อบรม/สัมมนา /ศึกษาดูงาน
4. หัวหน้าฝ่ายติดตามผลการปรับปรุงพัฒนา
5. หัวหน้าฝ่ายรายงานผลการปรับปรุงพัฒนาให้ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดกลางได้ทราบ